

en saadan er en tvingende Bestemmelse, der gaar ud paa en Expropriation eller ialfald paa en Sættelse ud af Besiddelse eller Eiendom, kommer man uvilkaarlig selv om man forøvrigt er meget villig til at rædde Haanden til en Overeenskomst, til at betragte Sagen ogsaa fra en anden Side og see den fra det reent retslige Standpunkt. Det er fra dette Synspunkt, at de to Forslag ere stillede. De andre Forslag, jeg har stillet, og som jeg siden skal berøre, gaar ud fra det andet Synspunkt, hvorfra denne Sag kan sees, nemlig fra Ansigtet om at tilveiebringe en Overeenskomst. Naar jeg altsaa seer paa Sagen med et blot retsligt Syn, saa kommer jeg til den Betragtning: Hvorfor skal denne Lov føres igjennem, er dens Vedtagelse en Nødvendighed? Her stiller Svaret sig vistnok forskjelligt efter de forskjellige Synspunkter. Men komme vi dertil, at der svares, at denne Foranstaltning er nødvendig, og at den kræves, fordi det almindelige Bedste gjør den fornøden, og er man som Følge deraf kommen til den Betragtning, at man paa Grund af denne Nødvendighed er berettiget til at benytte denne Fremgangsmaade, der sætter en Mand ud af Besiddelsen af hans Eiendom, saa kommer man til at anvende § 82 i Grundloven. Denne Grundlovsparagraf siger jo ganske vist, at hvor Almeenvellet kræver det, kan Noget tilpligtes at afstaae sin Eiendom. Jeg skal lade ude af Betragtning det, som ved tidligere Leiligheder er blevet fremført, at denne Bestemmelse i Grundloven vistnok i Almindelighed kun angaar Forhold, hvor der er Spørgsmaal om at afstaae Eiendom til Fordeel for Staten, til Statsforetagender eller kommunale Foranstaltninger. Dette vil jeg imidlertid lade staae hen; thi det, som her ligger for, nemlig Expropriation paa denne Maade til Bedste for Fæstehønderne, kunde maaffee ogsaa betragtes som Statsværemed. Altsaa, hvorledes man end vil vende Tingene, tror jeg, at den Indsigelse, som tidligere er bleven anført, ikke vil kunne være

holdbar, naar der bliver Spørgsmaal om denne Expropriation, der dog tilsidst, naar man vil holde paa den, paa en eller anden Maade maa referere sig til Grundlovens § 82. Denne Paragraph paabyder imidlertid, at der i saa Fald skal gives fuld Erstatning. Naar vi nu spørge, om det Lovforslag, der ligger for, her virkelig giver fuld Erstatning, da vide vi nok, at der derom har været lang Tvist, og er opstillet Betragtninger, der have søgt at bevise, at den Erstatning, der her blev given, virkelig var fuldstændig, fordi Gjenstanden i det Dieblit, den kom til Salg, blev bragt til Salg i en anden Skikkelse eller med en anden Berettigelse end den, hvormed den hidtil har været besiddet, og at der altsaa kunde drages Noget fra den Pris, der indkom for den, fordi den paa Grund af den forandrede Stilling, den indtog, vilde blive betalt højere. Det er imidlertid en Sag, hvorom der kan strides, hvorvidt den i Virkeligheden bliver betalt højere, end den ellers vilde blive; jeg tror ikke, at denne Forskjel i Virkeligheden vil være overordentlig stor. Endvidere er Sagen bleven støttet ved en anden Betragtning, den nemlig, at om der end i dette Dieblit ikke var det Forhold tilstede, der gjorde den Eiendom, der saaledes skulde stilles til offentligt Salg, synderlig mere værd, havde dette dog ikke Noget at betyde; thi det laa i Lovgivningsmagtens Haand, man havde ifølge den historiske Tradition en Ret eller Adkomst til at vedblive at gaar frem paa en saadan Maade, at man kunde nedbringe Værdien til noget meget Ringere, saa at det altsaa her, naar man tilbød at afhænde paa dette Standpunkt, vilde være en Fordeel, der tilhødes Eieren, idet man undlod at anvende en Tvang imod ham, der vilde forringe Eiendommens Værdi. Der var altsaa en Berettigelse til at trække en Forholdspart fra den Sum, der indkom for den solgte Gjenstand. Jeg skal ikke gaar ind paa en vidtløftig Udvikling af denne Anskuelse; den har været bestridt og bekæmpet paa de meest forskjellige Maader; og jeg behøver ikke at tilføie, at jeg